ISP-MYANMAR SPECIAL SERIES

COVID-19 & MYANMAR

Special Series No. 1

မာတိကာ

အယ်ဒီတာမှတ်စု ၁၁

၁။မူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Policy Response)

(က) ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ရောဂါနှင့် ဖြစ်တန်ခြေသုံးရပ် **ဒေါက်တာသန့်မြင့်ဦး** ၁၇
(ခ) ရည်ရွယ်ချက်ကောင်းများမှသည် ရလဒ်ကောင်း ထွက်ရေးဆီသို့ **ဒေါက်တာဇော်ဦး** ၂၇
(ဂ) မိုးမပြိုဘူး ပြိုခဲ့သော် **ဝင်းမျိုးသူ** ၃၇
(ဃ) မြန်မာနိုင်ငံ၏ ကိုဗစ်-၁၉ အကျပ်အတည်း ကပ်ဘေးနှင့် စီးချင်းထိုးသလို ရှုမြင်ပြင်ဆင်ဆောင်ရွက်ခြင်းက နိုင်ငံတော် အသွင်ကူးပြောင်းရေးကို အထောက်အကူဖြစ်စေမလား **မင်းဇင်** ၅၃
(င) ကိုဗစ်-၁၉ ကူးစက်ကပ်ဘေးနှင့် ပြောင်းလဲလာနေသော နိုင်ငံတော်၏ အခန်းကဏ္ဍ **အောင်သူငြိမ်း** ၆၉
(စ) ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်ကပ်ရောဂါအတွက် နိုင်ငံတကာအစိုးရများ၏ မူဝါဒတုံ့ပြန်ပုံနှင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် သင်ခန်းစာများ **ဒေါက်တာဆုမွန်သဇင်အောင်** ၈၉
(ဆ) နိုင်ငံရေးစနစ်၊ စီမံအုပ်ချုပ်မှုယန္တရား၏ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ကပ်ရောဂါထိန်းချုပ်ရေးအပေါ် သက်ရောက်မှု **ခင်ခင်ကျော်ကြီး** ၁၀၇
(ဇ) အရေးပေါ်အခြေအနေစီမံခန့်ခွဲမှုကို ပြည်နယ်ဒေသန္တရမှမြင်ခြင်း **ဒေါက်တာမင်းခင်မောင်ရင်** ၁၁၇
(ဈ) ကိုဗစ်-၁၉ နှင့် မြန်မာလုပ်သားဈေးကွက် **မင်းဇာနည်လင်း** ၁၃၁
(ည) အကျဉ်းထောင်တွင်း လူဦးရေလျှော့ချရန် အရေးကြီးသည် **ကိုကြည်** ၁၄၇
(ဋ) ကပ်လွန် မြန်မာ့ခရီးသွားကဏ္ဍ စိန်ခေါ်မှုများ **ကျော်စွာမင်း(မှက်)** ၁၅၃
(ဌ) ကိုရိုနာဗိုင်းရပ်စ်တုံ့ပြန်ဆောင်ရွက်မှုဆိုင်ရာ မူဝါဒလိုအပ်ချက်များနှင့် အခွင့်အလမ်းများ **မျိုးမျိုးကျော်** ၁၆၃

၂။ကျန်းမာရေးနဲ့သိပ္ပံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Health and Science Response)

(ဍ) ရှိတာနဲ့ အထိရောက်ဆုံး တုံ့ပြန်နိုင်ဖို့ အရေးကြီးပါတယ် **ဒေါက်တာမြတ်ထူးရာဇတ်** ၁၇၃
(ဎ) တောင်ထွတ်- Peak (ထိ) 'စစ်'နိုင်မှ ထိရောက်မည် **ဒေါက်တာညီထွန်း** ၁၈၁
(ဏ) ကပ်ဆိုးတခုရဲ့ ကောက်ကြောင်း **ဒေါက်တာသူရိန်လှိုင်ဝင်း** ၁၈၉

၃။ရပ်ရွာလူမှုအသိုက်အမြုံဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Community Response)

(တ) မေတ္တာခွဲဖြိုးရေးဖောင်ဒေးရှင်း တည်ထောင်သူ လမိုင်ဆိုင်းဇော့အား မေးမြန်းခြင်း ၂၀၁
(ထ) ထိုင်းနိုင်ငံစရောက် ရွှေ့ပြောင်းအလုပ်သမားများ၊ ဒုက္ခသည်စခန်းများမှ တိုင်းရင်းသားများအရေးနှင့် မယ်တော်ဆေးခန်း၏ ပြင်ဆင်မှု **ဒေါက်တာစင်သီယာမောင်** ၂၀၃
(ဒ) ကျွာရန်တင်။ လော့ခေါင်းနှင့် အကျပ်အတည်း ဝေဒနာများ **ဒေါက်တာစစ်နိုင်** ၂၁၉
(ဓ) ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါဆိုးနှင့် ရခိုင်ပြည်နယ်အခြေအနေ **နိုင်ကောင်းစံ** ၂၂၉
(န) ကိုဗစ်-၁၉နှင့် အသက်ရှုကျပ်လျက်ရှိသည့် ကျေးလက်လူနေမှုဟန်ပန် **အောင်မျိုးထက်** ၂၃၃

၄။စိတ်ဓာတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Spiritual Response)

(ပ) ဆရာတော် အရှင်သောဘိတ (IBEC) ဆရာတော်အား မေးမြန်းလျှောက်ထားချက် ၂၄၃
(ဖ) ကချင် နှစ်ခြင်းခရစ်ယာန်အဖွဲ့ချုပ် (KBC) ဥက္ကဋ္ဌ ဒေါက်တာ ခလမ်ဆမ်ဆွန်အား မေးမြန်းခြင်း ၂၅၅
(ဗ) ကိုမြအေးအား မေးမြန်းခြင်း ၂၆၁
(ဘ) အသက်ရှင် ကျန်ရစ်ခဲ့သူတွေထဲမှာ ကျမ ပါခဲ့ရင် **ဂျူး** ၂၇၁
(မ) ကိုဗစ်-၁၉ ကပ်ရောဂါခေတ်တွင် သီးသန့်နေထိုင်ခြင်း **စီဗီယာဘော** ၂၇၉

၅။ကိန်းဂဏန်းများကို လေ့လာ၍ တုံ့ပြန်အဖြေရှာမှု
(Let the Numbers Respond)

(ယ) ကျွာရန်တင်ပြုလုပ်ထားသော လူဦးရေဆိုင်ရာ အချက်အလက်များ ၂၈၃

■ အယ်ဒီတာ မှတ်စု

ပြီးခဲ့သည့်နှစ် နိုဝင်ဘာလမှ စတင်၍ တရုတ်နိုင်ငံ၊ ဟူဘေးပြည်နယ်၊ ဝူဟန်မြို့တွင် ကူးစက်ရောဂါ ဖြစ်ပွားနေကြောင်း ကမ္ဘာ့ သတင်းမီဒီယာများတွင် တွေ့နေရသည်။ ကျနော်တို့ အိမ်ပေါက်ဝနှင့် အလှမ်းဝေးသေးသည်ဟု မြင်ခဲ့သည်။ များမကြာမီ လပိုင်းတွင် ဗိုင်းရပ်စ်ပိုးက ကမ္ဘာတပတ် ခရီးထွက်ခဲ့ပြီဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအများအပြားတွင် ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုကို အင်အားမမျှ ကြုံကြံ့ခံရင်ဆိုင်နေကြရပြီ၊ ကမ္ဘာ့ကျန်းမာရေးအဖွဲ့ချုပ်(WHO)ကပင် အန္တရာယ်ကြီးမားသည့်ကပ်ရောဂါအဖြစ် သတ်မှတ်ကြေညာခဲ့သည်။

ယခုတော့ COVID-19 ကူးစက်ကပ်ရောဂါက မိမိတို့ တဦးချင်းနှင့် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းအတွက် အတူတကွ စိတ်ပူပန်စရာ ဖြစ်နေပါပြီ။ လက်ငင်း ကူးစက်ပြန့်ပွားမှုနှုန်း မြန်ခြင်းကို စိုးရိမ်နေကြရသကဲ့သို့၊ မိမိတို့ မသိရှိနိုင်သေးဘဲ လှည့်ဖျားတတ်သည့် ဗိုင်းရပ်စ်၏ မာယာကိုလည်း ကြောက်လန့်နေကြရသည်။ အလယ်အလတ်ကာလနှင့် ရေရှည်ကာလတွင် မိမိတို့၏ အိမ်ထောင်စု၊ နိုင်ငံအဆင့်နှင့် ကမ္ဘာလုံးဆိုင်ရာ စီးပွားရေးကိုပါ ထိခိုက်သက်ရောက်လာမည်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ ကျန်းမာရေးနှင့် စုလုံးပွားစည်းရေး စိုးရိမ်ပူပန်ချက် နှစ်ရပ်ဖြင့်ပင် အတော့်ကို ထိတ်လန့်ကြောက်ရွံ့ဖွယ် ကောင်းနေပါပြီ။ တတိယစိုးရိမ်ပူပန်ချက်မှာ မိုးကုတ်စက်ဝိုင်းသို့ မျှော်ရည်ကြည့်ရမည့် စိုးရိမ်ပူပန်ချက်ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်နှင့် လူမှုအသိုက်အဝန်းများ၏ ဆက်ဆံရေးကိစ္စဖြစ်သည်။ အရေးပေါ် အခြေအနေများကြောင့် ပို၍ ထိန်းချုပ်လာမည်လောဟု စိုးရိမ်ပူပန်နေကြရသလို၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရအများက ကောင်းစွာ ရှင်သန်လည်ပတ်နိုင်ရေးအတွက် ရောဂါပြန့်ပွားခြင်းထိန်းချုပ်မှုကိုလည်း ဖိဖိစီးစီးဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်နေပါသေးသည်။ နိုင်ငံတခုချင်း၏ အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် (Governance) သာမက၊ နိုင်ငံအချင်းချင်း ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကိစ္စများအတွက်လည်း စိုးရိမ်ပူပန်နေကြရပါသည်။

ယခု COVID-19 ကူးစက်ကပ်ဘေးက နိုင်ငံများကို ဆွဲဖျင်ချလိုက်သည်။ ကမ္ဘာကြီး၏ အခင်းအကျင်းကို ပြောင်းလဲသွားစေမည့် ကိစ္စဖြစ်သည်။ လူတဦးချင်း၏ ဘဝများကို ဆွဲဖျင်ဖျက်ဆီးနိုင်သည်။ ဈေးကွက်များကို ဖရိုဖရဲဖြစ်သွားစေသည်။ အစိုးရများ၏ စွမ်းဆောင်ရည်ကိုလည်း ဘူးပေါ်သလို ပေါ်စေခဲ့ပါသည်။ အထူးသဖြင့် မတည်ငြိမ် ပြိုကွဲလွယ်သည့် နိုင်ငံများ (fragile states) အဖို့ ဗိုင်းရပ်စ်တိုက်ခိုက်မှု ပို၍ ပြင်းထန်စွာ ခံစားရမည်ဟု တွက်ဆကြသည်။ အုပ်ချုပ်မှုစနစ် ယိုယွင်းခြင်း၊ အစိုးရနှင့် ပြည်သူများအကြား လူမှုပဋိညာဉ် ချည့်နဲ့အားနည်းနေခြင်းအပြင်၊ မဖြေရှင်းနိုင်သေးသည့် ပြည်တွင်းစစ်ပွဲ ပဋိပက္ခများကြောင့်လည်း ပို၍ နစ်နာဆုံးရှုံးရဖွယ် ရှိနေပါသည်။ ဆင်းရဲသည့်နိုင်ငံများအဖို့ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှု စနစ်လည်း ညံ့ဖျင်းနေတတ်သည်။ ပြည်သူအများကို ရောဂါပိုးစစ်ဆေးမှု ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် လုပ်ဆောင်နိုင်ဖွယ် မမြင်၊ ဆင်းရဲလွန်းသည့် ဘဝများက ခပ်ခွာခွာနေနိုင်သည့် အခြေအနေ၊ လမ်းမထွက်ဘဲ အိမ်မှာ ထိုင်စားနေခွင့်လည်း မပေးပါ။

ဤအခြေအနေအသစ်နှင့် လာမည့် အနီးကပ် အနာဂတ်များအတွက် နိုင်ငံအစိုးရပေါင်းစုံက မဟာဗျူဟာပေါင်းစုံဖြင့် ကြိုးပမ်း ရုန်းကန်နေကြပါသည်။ မှန်သည်လည်း ရှိမည်။ မှားသည်လည်း ရှိမည်။ ဘာသာရပ် ရှုထောင့်ပေါင်းစုံမှ သင်ခန်းစာယူစရာ ပြည့်နေသောကာလ ဖြစ်သည်။ ဤသို့သောကပ်ဘေးကြောင့် လုပ်ငန်းများ ခေတ္တဆိုင်းငံ့နေရချိန်၊ နောက်တဆင့် ပြင်ဆင်မှုအဖြစ် လုပ်ငန်းဌာနအားလုံး စမ်းတဝါးဝါး လျှောက်လှမ်းနေရချိန်တွင် မြန်မာ့ မဟာဗျူဟာနှင့် မူဝါဒလေ့လာရေးအင်စတီကျု (ISP-Myanmar) က မူဝါဒဆိုင်ရာ စဉ်းစားချက်များ၊ ဖြည့်ဆည်းမှုများကို အစုတ်တချပ် သဲတပွင့်အဖြစ် ပြုလိုပါသည်။

ISP-Myanmar Special Series (COVID-19 & Myanmar) အထူးထုတ်ကို နယ်ပယ်အသီးသီးမှ ပညာရှင်များ၊ လက်တွေ့ ဆောင်ရွက်နေကြသူများထံမှ သုတေသနအခြေခံ ဆောင်းပါးများ၊ သုံးသပ်ချက်များ၊ အင်တာဗျူးများဖြင့် စုစည်း တင်ပြလိုက်ပါသည်။

ဤနေရာတွင် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်တဦး၏ ဆွေးနွေးချက်ကို သဘောကျ၍ မှီငြမ်း တင်ပြလိုပါသည်။ သူက လူတို့တွင် 'ဦးနှောက်ပိုင်း'နှင့် 'ကြွက်သားပိုင်း' ဟူ၍ နှစ်ပိုင်းရှိကြောင်း ခွဲခြားဆွေးနွေးခဲ့ဖူးသည်။ ဗိုင်းရပ်စ်ပိုး တိုက်ဖျက်ရေးတွင် ရှေ့တန်းက အင်ဖြင့်အားဖြင့် 'ကြွက်သားပိုင်း'ကို အသုံးပြု၍ တိုက်ပွဲဝင်နေကြသူများကို လေးစားတန်ဖိုးထားပါသည်။ မရှိမဖြစ် လိုအပ်ပါသည်။ သို့သော် ယခု မူဝါဒနှင့် စဉ်းစားဖွယ်ရာ တင်ပြချက်များက စာဖတ်သူများ၊ မူဝါဒဆုံးဖြတ်ချမှတ်သူများအတွက် 'ဦးနှောက်ပိုင်း' သန်စွမ်းရေး တနည်းတဖုံ အထောက်အကူ ဖြစ်စေမည်ဟု ယုံကြည်မိပါသည်။

ယခုအချိန်သည် ကူးစက်ကပ်ဘေး ပြင်းထန်နေသည့် ကာလဖြစ်သည်။ ပုံမှန်အခြေအနေသို့ မည်သည့်အချိန်တွင် ပြန်ရောက်မည်ကို မတွက်ဆနိုင်ကြသေးပါ။ ဤအတောအတွင်း ISP-Myanmar ၏ Special Series အထူးထုတ်ကို ရက်သတ္တပတ်နှစ်ပတ်လျှင်တကြိမ် စုစည်းထုတ်ဝေသွားနိုင်အောင် ဖြစ်နိုင်သမျှ ကြိုးစားပါမည်။ ထို့အတူ မူလက စာမျက်နှာ ၁၀၀ ခန့်ဖြင့် ထုတ်ဝေရန် ပြင်ဆင်ခဲ့ပြီး ယခု အမှတ်စဉ်-၁ မှာပင် စာမျက်နှာ ၃၀၀ နီးပါး ရှိသည် အထိ အကြောင်းအရာစုံခဲ့ပါသည်။

ယခုတင်ပြမှုတွင် မူဝါဒဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများ၊ သိပ္ပံနှင့်နည်းပညာပိုင်းဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများ၊ လူမှုအသိုက်အဝန်း၏ တုံ့ပြန်မှုများနှင့် လူတဦးချင်းစီအတွက် စိတ်ဓာတ်ရေးရာဆိုင်ရာ တုံ့ပြန်မှုများကို စုစည်းဖော်ပြထားပါသည်။ ISP-Myanmar ၏ Special Series အထူးထုတ်ကို eBook အနေဖြင့် အွန်လိုင်းမှ အခမဲ့ ဖြန့်ဝေသွားမည်ဖြစ်ပြီး၊ www.ISPMyanmarspecialseries.com ဝက်ဘ်ဆိုက်တွင်လည်း ဖော်ပြပေးထားသည်။

မြန်မာနိုင်ငံအပါအဝင် ကမ္ဘာတလွှား၌ နေထိုင်ကြသူအပေါင်း ကပ်ရောဂါဘေးအန္တရာယ်မှ အမြန်ဆုံးလွတ်မြောက်ပြီး ကျန်းမာခြင်းသုခ အပြည့်အဝ ရရှိနိုင်ပါစေကြောင်း မြန်မာနှစ်သစ်ကူး ဆုမွန်အဖြစ် မေတ္တာပို့သအပ်ပါသည်။ ■